

Kniha: Král Lávra

Předmět: ČJ - rozbor děl

Přidal(a): Monika, Lenka97

Karel Havlíček Borovský (1821-1856)

- Český básník, publicista a literární kritik, klasik české politické satiry.
- Narodil se 31. října 1821 v Borové u Přibyslavi. Přídomek „Borovský“, kterým často podepisoval své články, je odvozen od jeho místa narození.
- Vystudoval gymnázium a poté nastoupil na filozofickou fakultu, ale studium nedokončil z důvodu svých názorů. Během studia vystupoval proti římskokatolické církvi.
- Na Šafaříkovo doporučení odešel do Ruska jako vychovatel, kde poznal ruské poměry, nevolnictví a carskou vládu, což se odrazilo v jeho tvorbě (Obrazy z Rus).
- Po návratu založil vlastní noviny – Národní noviny, kde psal satirické články kritizující Rakousko-Uhersko a absolutismus.
- Kvůli otevřené kritice vlády a nové Ústavy byl souzen a noviny byly pozastaveny. V roce 1851 byl policejně eskortován do vyhnanství v Brixenu (Tyrolské Alpy), kde napsal Tyrolské elegie.
- Po návratu do Čech brzy umírá na plicní chorobu. Jeho pohřeb se stal národní manifestací, Božena Němcová mu na rakev položila trnovou korunu.

Díla:

- **Poezie:**
 - Epigramy: krátké satirické básně, rozdělené dle adresáta (církvi, králi, vlasti, múzám, světu).
 - Epigram = krátká satirická útočná báseň zakončená pointou, důležitým klíčem k odkrytí pointy je jeho název.
 - Tyrolské elegie: žalozpěvy z vyhnanství, autobiografické (o tom jak se mu stýská a

jak ho zatkli a odvezli), kritika armády, policie a vlády.

- **Skladby:**

- Křest svatého Vladimíra: satirická skladba kritizující Rakousko a církev (děj se odehrává zdánlivě v dávných dobách, kritizuje zdánlivě dávného ruského cara-dílo je alegorické, aby prošlo cenzurou, zpochybňuje světskou a církevní moc).

- **Cestopis:** Obrazy z Rus

Literárně-historický kontext

Realismus (2. polovina 19. století):

- Důraz na věrné zobrazení skutečnosti, kritiku společnosti a psychologii postav. Směr vzniká v 19. století ve Francii.
- Úplný začátek realismu, kdy se ještě mísil s romantismem, ale realismus přesto výraznější. Literatura se orientuje demokraticky a její metoda směřuje od romantismu k realismu
- Literáti se snaží vidět a zobrazit svět reálně, vyjadřovat se kriticky k nedostatkům a zároveň podat nový obraz národního života

Národní obrození

- Počátek 1. polovina 19. století, dělena na etapy.
- Snaha o obrození českého jazyka a kultury, posílení národního uvědomění.
- **4. etapa národního obrození** - autor konkrétně patří do 4. etapy národního obrození, jsou to 50 léta 19 století a je to tzv. období dočasného potlačení národních snah.

Současníci autora:

- **Čeští autoři:**

- Josef Kajetán Tyl, Karel Jaromír Erben, Božena Němcová (Babička), Jan Neruda (Balady a romance), Vítězslav Hálek (Muzikantská Liduška), Alois Jirásek (Staré pověsti české).

- **Světoví autoři:**

- Charles Dickens, Honoré de Balzac, Gustave Flaubert (Paní Bovaryová).

Rozbor díla: Král Lávra (1854)

Základní charakteristika:

- **Literární druh:** Epika (lyrickoepické dílo).
- **Literární žánr:** Satirická alegorická/básnická skladba
 - Využívá výsměchu, karikatury, ironie ke kritice nedostatků a záporných jevů -> alegorická satirická skladba
- **Literární forma:** Poezie.
- **Literární směr:** počátek 50. let 19.století - Realismus

Tematický plán:

- **Téma a myšlenka:** Kritika hlouposti a krutosti panovníka, vláda absolutistického panovníka, alegorie na Bachův absolutismus.
 - Tajemství krále Lávry.
 - Irská pohádka s českými motivy.
 - Smírný konec - parodie historií o hodných panovnicích.
- **Motiv:** Vláda krále, hloupost (oslí uši - symbol politické moci), (ne)šťastný konec, tajemství, poprava, milost, vrba, kolíček, basa.
 - Osud, tajemství, mládí, protivenství.
- **Námět:**
 - Irská pohádka s českými motivy, která se podobá starořecké pověsti. Satiricky zpracovaná látka z řecké mytologie o králi Midasovi - kritika hlouposti, omezenosti a zloba panovníka.
- **Symboly:** oslí uši = politický symbol, kritika přímo rakouského absolutistického panovníka

Kompozice:

- Chronologická, 34 strof po 7 verších, rým ABCBDDDB.
- Expozice: Představení krále Lávry a jeho zvyku popravovat holiče.
- Kolize: Vylosování Kukulína, který není popraven, ale musí slíbit, že udrží tajemství.
- Krize: Kukulín zašeptá tajemství vrbě.
- Peripetie: Vyzrazení tajemství Červíčkovou basou.
- Katastrofa: Lid přijal krále i s jeho oslíma ušima.

Vypravěč:

- Er-forma (vypravěč není přímým účastníkem děje).

Jazyk a styl:

- **Jazyk:**
 - Spisovný jazyk s prvky zastaralého jazyka a hovorových výrazů, lidová mluva, prostý jazyk.
 - Jazykové prostředky typické pro pohádku (- byl jednou jeden, závěr - ponaučení, vychází z lidové poezie).
- **Styl:**
 - Satirický a humoristický (lidový humor), s častým užitím metafor (oslí uši), přirovnání, personifikace, metonymie, fabule, elipsa.
 - Jednoduchý rým, čtyřveršová slova.
 - Názornost, konkrétnost, nepravidelné verše

Typy promluv:

- Přímé řeči, polopřímé řeči, nevlastní přímá řeč, prostý text, styl vyprávěcí

Veršová výstavba:

- Rým ABCBDDDB (1. a 3. verš se nerýmuje).

Časoprostor:

- Čas neurčitý, pohádkový. Děj se odehrává v Irském království, ale symbolizuje Rakousko-Uhersko a jeho poměry v 40. a 50. let 19. století.

Postavy:

- **Král Lávra:** Dobromyslný, omezený hlupák, pošetilý a krutý panovník (asociace se slaboduchým Ferdinandem Dobrotivým na císařském trůnu ve Vídni). Stydí se za své oslí uši, a proto nechává popravovat holiče.
- **Kukulín:** Mladý holič, kterému se podaří krále ostříhat, aniž by ho král nechal popravit. Bojácný, upovídaný, neschopný udržet tajemství, potřeba se svěřit.
- **Kukulínova matka:** Laskavá a starostlivá matka, vdova, orodovala za svého syna.
- **Poustevník:** Moudrý stařec, který Kukulínovi poradí.
- **Český muzikant Červíček:** Hráč na kontrabas, nevědomky prozradí královo tajemství.

Obsah:

Alegorická satirická skladba, jejíž námětem je stará irská pověst o králi s oslíma ušima, ale přizpůsobená českému prostředí:

- Král Lávra, byl hodný, oblíbený, nicméně jednou do roka nechával losovat holiče(ironie), který ho má ostříhat a oholit, hned potom je nechal popravit, a to proto, že měl oslí uši a nechtěl, aby vyrazili jeho tajemství.
- Až jednou přišla řada na Kukulína. Jeho milující matka se ho zastala u krále a ten slíbil, že ho nedá popravit. Kukulín si musel nechat tajemství pro sebe.
- Uběhla nějaká doba a Kukulína toto tajemství začalo šířat. Matka mu poradila ať jde za poustevníkem do lesa, ten mu poradil ať to pošeptá staré vrbě, že se mu uleví.
- Tak se i stalo, když jednou na slavnost jeli čeští muzikanti, basista Červíček ztratil kolíček, neměl čas ho hledat, a tak místo něj použil větvíčku z vrby.
- Když pak začal hrát, basa začala hrát: „Král Lávra má oslí uši. Král Lávra je ušatec.“, tak

se všichni dozvěděli pravdu o jejich králi.

- Lid si na jeho uši poté zvykl a Kukulín se stal stálým královským holičem, nikdy totiž nevyšlo najevo, jak tajemství do basy přišlo.

Inspirace dílem:

- Opera Král Lávra od Josefa Richarda Rozkošného.
- TV pohádka O králi s oslíma ušima.
- Animovaný český film z roku 1950, režie Karel Zeman.